

Obročki zadka morajo biti temni. Obseg rumene do oranžne obarvanosti, ki je znak križanja z italijansko ali buckfaško čebelo, je lahko različen. Navadno se kaže v obarvanosti drugega obročka (to je prvi široki obroček na zadku), lahko pa je obseg večji in sega tudi na naslednje obročke.

In kaj naj čebelarji storimo, če ugotovimo neželeno obarvanost zadkov? Čim prej moramo zamenjati matico. Pri tem se utegne zgoditi, da matici delamo celo krivico. Ker se je sparila z večjim številom troto, so lahko neželjeno obarvani samo potomci enega trota in obarvane čebele preprosto počasi izginejo iz družine. Vendar na to ne moremo računati in treba je nemudoma ukrepati. Pri taki družini moramo čim bolj onemogočiti tudi morebitno nadaljnje razmnoževanje. Zato moramo odstraniti vso trotovsko zalego.

S skrbnim odbiranjem bomo kmalu dosegli, da bodo iz našega čebelnjaka izginile neljubo obarvane čebele, to je pasanke, ostale pa bodo naše avtohtone kranjske čebele. To je eden od pomembnih ciljev Rejskega programa. Čebelarški svet nas bo sodil tudi po kakovosti matic, ki jih kupuje pri nas. ■

Tristopenjski indikator obarvanosti čebel za pravilno osnovno odbiro kranjske čebele

čista kranjska sivka

križanec

rumena (italijanska ali bukfaška čebela)

Foto: Franc Švirč

Milan Meglič

Rezervne družine – mlade družine

Anton Janša je napisal: »Šele v tem stoletju (op. p. v osemnajstem) so iznašli umetnost narejati roje po svoji volji ali bolje rečeno, število svojih panjev pomnožiti, ne da bi čakali naravnih rojev. Te umetne roje imenujemo sploh narejene roje (narejence, odvzetke).« V svojem delu Janša opisuje tudi različne načine narejanja rojev, ki jih smiselno izvajamo še dandanes.

O razmnoževanju družin z narejenimi roji in z narejenci z zalego pišejo tudi poznejši avtorji, na primer Jože Rihar in drugi, vse to pa dokazuje, da umetno povečevanje števila družin v praksi ni nič novega. Nove so morda le malenkostne prilagoditve, ki so posledica novih spoznanj o življenju čebel in spremenjenih možnosti za čebelarjenje, kot so spremembe v okolju, tehnologiji, paši, spremembe zaradi varoj itd.

Kakšna je razlika med rezervno in mlado družino? Obe naj bi bili sposobni uspešno prezimiti. Rezervna družina ima lahko mlado ali staro matico, mlada družina pa ima samo mlado matico!

Rezervne družine so po navadi mlade družine, s katerimi nadomestimo morebitne oziroma pričako-

vane poznojesenske in zimske izgube, ki naj bi bile čim manjše. Na to lahko v precejšnji meri vpliva čebelar, tako da vse leto skrbi za zdrave in primerno močne družine in da zazimi družine z dovolj čebelami, s primerno hrano in na mlajšem satju ter z ne preveč staro matico. Obdobje varoj je čebelarjem naložilo novo zahtevo: zazimljenih naj bo čim manj čebel, ki so jih poškodovale varoje (ali posredno virusi)!

Mlade družine so zdaj, v obdobju varoj, še toliko pomembnejše. Ni pomembno samo to, da z njimi povečujemo število družin v svojem čebelarstvu oziroma da jih namenimo za prodajo, ampak je celo pomembnejše, da z njimi nadomeščamo stare družine (družine s staro matico in starim satjem), s tem pa izkoriščamo vse njihove potenciale.

Mlade družine lahko narejamo s suhimi čebelami, lahko s čebeljo zalego in čebelami na teh satih, lahko iz ene družine ali iz več družin, lahko jih narejamo od spomladi, po navadi od konca aprila naprej, do poznega poletja, lahko z matico ali brez nje. Vse je odvisno od časa in razmer oziroma od želje in možnosti.

Na istem ali ločenem stojišču – Mlade družine, narejene na istem stojišču, izgubijo vse pašne čebele, zato je narejena družina oslabiljena. To delno lahko nadomestimo s tem, da jim dodamo več panjskih čebel, primerneje pa je, če jih preselimo na novo stojišče zunaj preletne razdalje čebel. V tem primeru v mladi družini ostane toliko čebel, kolikor smo jih jih ob narejanju dodali.

Graditev satja – Mlada družina je praviloma narejena na nekaj satnicah (če gre za suhe čebele) ali na nekaj po možnosti mladih satih (zalega plus hrana, če so mlade družine narejene s sati zalege). Morebitno staro satje čim prej izločimo, saj je v njem veliko povzročiteljev različnih čebeljih bolezni. Ko se začne družina krepiti, naj si sama zgradi čim več satja. Če so satnice izdelane iz neoporečnega voska (vosek iz divje graditve, trotovine ali mednih pokrovcev), to je iz takega voska, ki ne vsebuje nikakršnih ostankov kemičnih sredstev za zatiranje varoj, zmanjšujemo vsebnost neljubih ostankov v vosku, čeprav nismo vključeni v sistem ekološkega čebelarjenja. V začetni fazi razvoja je dana celo možnost graditve satja brez satnic (potreben je samo zažičen satnik, ki ga lahko opremimo z ozkim začetnim trakom satnice), s čimer se skušamo vsaj delno približati naravni graditvi.

Mlade družine dosežejo vrhunec razvoja približno mesec dni pozneje, temu pa je treba prilagoditi tudi koncept zatiranja varoj.

Zatiranje varoj pri mladih družinah je občutno drugačno kot pri starih. Pri mladih družinah je za ta namen smiselno izkoristiti obdobje, ko so vse varoje na čebelah, zato jih lahko zelo učinkovito odstranimo iz družine. Pri tem moramo dati prednost sredstvom, ki v vosku ne puščajo ostankov, na primer tistim, ki so dovoljena v ekološkem čebelarjenju. Posledica uspešne odstranitve varoj v tem obdobju je, da razvoja mladih družin praviloma ni treba motiti z dodatnimi poletnimi zatiranjem teh zajedavcev. Za to možnost govori tudi dejstvo, da mlade družine dosežejo vrhunec razvoja približno mesec dni pozneje, temu pa je treba prilagoditi tudi koncept zatiranja varoj.

Mladi družini moramo omogočiti neoviran razvoj – Ob pravilni čebelarjevi negi (prostor, hrana, paša) se mlada družina hitro razvije in praviloma doseže zadostno moč za uspešno prezimovanje. Čebelarji v Sloveniji pogosto uporabljajo različne kombinirane metode vzreje in narejanja mladih družin, npr. v plemenilčkih, prašilčkih, različnih manjših panjih itd., vse to pa zahteva večkratno premeščanje družin v večje enote. Ob priporočeni vsakokratni spremembi lokacije seveda tudi ti načini povečajo vložek dela. Posledica prepozne zagotovitve dodatnega prostora so neizrabljene zmožnosti razvoja,

mogoče pa je celo, da taka družina izroji. Če mlade družine narejamo neposredno v enotah, v katerih bodo tudi prezimovale, to omogoča njihov neoviran razvoj in zahteva tudi manj dela. Ta možnost je v različnih panjskih sistemih različna.

Narejanje mladih družin sočasno z drugimi čebelarstvenimi opravili. Nekaj izhodišč:

- V obdobju razmnoževanja odvezemamo material za nove družine (zalego in čebele ali samo čebele) iz starih družin, v katerih želimo zavirati pojav rojilnega razpoloženja ali ga pozneje preprečiti. Gre za to, da ne želimo rojev in da zaradi rojenja ne želimo izgubiti pridelka medu. V praksi je znanih veliko načinov, kako doseči ta cilj.
- V poznejšem obdobju, zlasti po končani paši, za narejanje mladih družin izrabimo obilje čebel v družini. Tako npr. ometenih čebel ne vračamo v panje, temveč z njimi narejamo mlade družine, uporabimo pa lahko tudi čebeljo zalego.
- Mogoče so tudi različne kombinacije odstranitve stare gospodarske družine, v kateri je preveč varoj – na primer po končani paši (ker čebelar pri zatiranju varoj ni bil dovolj uspešen) z narejanjem mlade družine, ki bo tudi uspešno prezimila.

Sklep

Ekonomsko upravičeno je tako narejanje mladih družin, katerega vmesni cilj je uspešna prezimitev, končni pa pridelati več medu. Tehnologijo narejanja mladih družin ter tehnologijo in intenzivnost pomlajevanja čebeljih družin vsak čebelar prilagaja razmeram (paša, panjski sistem itd.) ter svojim željam in znanju.

V prihodnje bomo manj govorili o rezervnih čebeljih družinah, ki jih uporabljamo (če jih sploh imamo) za nadomestitev opravičljivih izgub družin, na primer 5–10 %. Predvsem pa ni mogoče opravičiti filozofije narejanja rezervnih družin za nadomestitev prihodnjih izgub zaradi varoj, saj je dandanes mogoče čebelariti tako, da izgub zaradi varoj ni.

Poslej bomo torej več govorili o mladih čebeljih družinah kot nosilcih razvoja ter pridelave medu in drugih čebeljih pridelkov v prihodnjem letu. ■

Viri:

- Jansa, A. (1906): Popolni nauk o čebelarstvu. Po J. Münzbergovi izdaji prestavljen za slovenske čebelarje F. Rojina, Slovensko osrednje čebelarstvo društvo v Ljubljani.
- Rihar, J. (1956): Praktično čebelarjenje. Kmečka knjiga: Ljubljana.
- Rihar, J. (1975): Čebelarjenje v nakladnem panju. Zavod za čebelarstvo: Ljubljana.
- Meglič, M., Auguštin, V. (2007): Varoja, čebela, čebelar. Čebelarstva zveza Slovenije: Lukovica.